

DISKUSE / DISCUSSION

KONZERVATIVNÍ ODVĚTVÍ POJIŠŤOVNICTVÍ: VÝVOJ POD ZVÝŠENÝM TLAKEM ZMĚN V EKONOMICKÉM A FINANČNÍM PROSTŘEDÍ¹

CONSERVATIVE INSURANCE SECTOR: THE DEVELOPMENT UNDER INCREASED CHANGE PRESSURE IN THE ECONOMIC AND FINANCIAL ENVIRONMENT

Petra Tisová
Eva Ducháčková

ABSTRAKT

Změny, ke kterým v současné době dochází dopadají na odvětví pojišťovnictví. V řadě případů změny způsobují, že pojišťovny jsou nuceny se přizpůsobovat novými přístupy či pojistnými produkty. Úkolem pojišťoven je vyrovnávat negativní důsledky nahodilosti, ovšem charakter nahodilosti se v posledních obdobích významně mění. Vyrovnávat se pojišťovny musí s novým charakterem rizik, s vyšším výskytem rizik katastrofického rozsahu, regulací (zejména s ohledem na pravidla Solvency II) a tím se rozhodovat o limitech pojistitelnosti. Příkladem nového přístupu a specifického produktu je tzv. NewSpace. Cílem předloženého příspěvku je vyhodnotit dopad současných změn na odvětví pojišťovnictví s důrazem na uplatnění nových přístupů.

Keywords: limity pojistitelnosti; škodové pojištění; obnosové pojištění; Solvency II; NewSpace; katastrofické riziko.

JEL Classification: H30

¹ Článek je zpracován jako výstup výzkumného projektu Vývojové trendy na finančních trzích, č. IG F1/46/2019 zpracovávaného na VŠE

ABSTRACT

The changes that are currently taking place are affecting the insurance sector. In many cases, changes cause insurance companies to be forced to adapt to new approaches or insurance products. The task of insurance companies is to compensate for the negative consequences of chance, but the nature of randomness has changed significantly in recent periods. Insurance companies have to cope with the new nature of risks, with a higher incidence of catastrophic risks, regulations (especially with regard to Solvency II rules) and thus decide on insurability limits. An example of a new approach and a specific product is the so-called NewSpace. The aim of the presented paper is to evaluate the impact of current changes on the insurance industry with emphasis on the application of new approaches.

Keywords: *Insurability limits; indemnity insurance; amount insurance; Solvency II; NewSpace; catastrophe risk.*

JEL Classification: *H30*

ÚVOD

Komplexita současného globálního světa, vědeckotechnický pokrok, který přináší vysoký komfort životního stylu, ovšem na druhé straně kráčí ruku v ruce s vyšší mírou technologické zranitelnosti, vysokým zadlužením ekonomik, rostoucím, ale velmi nerovnoměrně rozloženým společenským bohatstvím, vyvolávajícím diskuse o legitimitě demokratického modelu. To vše katalyzované až příliš dlouho trvající koronavirovou pandemií, vytváří zcela nové politické a ekonomické prostředí, které je navíc doprovázené zrychlením digitálního boomu a zvyšující se informační zahlceností, kterou není v lidských schopnostech pozitivně a hlavně komplexním způsobem pojmout.

V čistě ekonomické rovině jsou stavy světa silně komplikovány odtržením finančních trhů od reálné ekonomiky: současné odhady naznačují, že spekulativní kapitál překračuje ten reálný až čtyřicetinasobně a při hledání uplatnění přifukuje cenové bubliny. Roste příjmová polarita, nůžky mezi bohatými a chudými se stále rozevírají.

V tomto hektickém prostředí je na denním pořádku hroucení předchozích paradigmat ekonomické vědy, zejména v pojetí normativní a prediktivní vědní disciplíny. Tento proces se týká i paradigmat vědních disciplín souvisejících s kategoriemi pojištění a pojišťovnictví.

Přitom ještě pro přelom milénia na finančních trzích jeho hlavní sektory - bankovníctví a pojišťovnictví představovaly stabilní, konzervativní odvětví ekono-

miky. Pojišťovnictví v škodovém produktovém segmentu plnilo funkci účinně eliminovat finanční důsledky nahodilých událostí, které byly historicky deklarovány jako pojistitelné. Poslední vývoj situaci v tomto ohledu ovšem dosti zásadně mění. Vedle výše zmíněných vlivů je k nim třeba přičíst geometricky rostoucí rozsah škod z katastrofických událostí, který nutí komerční pojistitele přehodnocovat a v některých případech významně měnit obsah pojmu „pojistitelná rizika“ v případech škodových pojištění. V segmentu obnosového životního pojištění je nutno v souvislosti s vývojem finančních trhů řešit nové problémy zejména v souvislosti s využíváním tohoto produktu jako investičního instrumentu.

Na druhé straně ale nezpochybnitelně stojí zájem pojištěven na ziskovosti či ve snaze o dostání svého primátu v oblasti inovací, který s sebou ovšem přináší nutnost přicházet s novými či refrešovanými produkty, odlišovat se v dobrém slova smyslu co nejvýrazněji od konkurence a riskovat tak vstup do neprobádaných anebo nejistých oblastí. Výsledek je pak mnohdy diskutabilní a odpověď, zdali byla daná strategie správná, ukáže pouze čas. Cílem předloženého příspěvku je vyhodnotit dopad současných změn na odvětví pojišťovnictví s důrazem na uplatnění nových přístupů.

1 SPECIFIKA ODVĚTVÍ POJIŠŤOVNICTVÍ V RÁMCI PROVOZOVÁNÍ ŠKODOVÝCH POJIŠTĚNÍ

Pro odvětví pojišťovnictví ve velmi důležité a senzitivní otázce stanovení adekvátních limitů pojistitelnosti je důležitý fakt, že pojistný trh se škodovými pojistnými produkty má některá velmi významná specifika. Hned v několika významných ohledech teoretického i praktického charakteru.

Rozhodovací procesy lidí ohledně škodových pojištění nelze vtěsnat do postulátu o vždy racionální volbě. Konflikt mezi člověkem jako multikriteriálním rozhodovatelem a rozhodovatelem typu homo oeconomicus byl již v literatuře popsán se závěrem, že lidé se nemohou rozhodovat v nejistých podmínkách podle matematických doporučení (Sinn, 1989). Asymetrická neznalost volby škodního průběhu ze strany náhodného generátoru (Rotshild, Stiglitz 1976), jejímž výsledkem může být pro potenciálního klienta finanční ztráta několikanásobně převyšující výši pojišťovnou požadovaného pojistného, vyvolává v rozhodující většině lidské populace „averzi k riziku“ a vede k z hlediska teorie racionální volby k neopti-

málnímu rozhodnutí: Sjednání pojištění jako finanční řešení důsledků nahodilosti je z matematického hlediska neracionální, se zápornou „střední hodnotou výhry“, kromě výplat škod musí pojišťovna uhradit své správné náklady a realizovat zisk pro vlastníky pojišťovny (Kahneman, Tversky, 1979).

S informační nedokonalostí se musí vypořádat i komerční pojistitelé, kteří musí poplatek za transfer klientovy expozice vůči riziku, tedy pojistné, stanovit dopředu, přičemž mají reálně k dispozici historické údaje o minulých škodních průbězích, které ovšem vznikly v minulých podmínkách a které budou v budoucnu platit jen omezeně. Problém prediktivního rozhybání minulých podmínek není exaktními přístupy uskutečnitelný, což velmi silně platí o současném hekticky se měnícím světě.

Z těchto skutečností je pro ekonomiku pojišťovnictví charakteristická specifická vlastnost, která spočívá v negativním vztahu k fenoménu volatility: pojišťovnictví je ve své ekonomice limitováno výší svých možných zisků, ale potenciální ztráty ze škod generované náhodným mechanismem mohou přivést pojišťovnu k defaultu. Anticipace volatility má tudíž pro ekonomiku odvětví prvořadou důležitost. Mezi podnikatelskými riziky pojišťoven tudíž nejvýznamnější roli hraje pojistně technické riziko, které plyne ze specifík pojišťovacího byznysu spjatého s nahodilostí. Do tohoto problémového okruhu patří mimořádně významná otázka míry krytí katastrofálního rizika².

Pro pojišťovnictví je v těchto souvislostech obecně charakteristická vysoká páka mající původ v nízkém podílu vlastního kapitálu na pasivech, proto se aktuálně stává mimořádně senzitivním problémem progresivní růst finančních důsledků historicky pojistitelných katastrofálních realizací. Zabývat se hranicí z pozice pojistné praxe, kam až může dojít ambivalence mezi komerčním způsobem provozování pojištění, který nemůže překročit základní princip ekvivalence mezi příjmy a výdaji finanční instituce, se začali pojistní teoretici intenzivněji zabývat v osmdesátých letech minulého století a problém se začal v této době výrazněji diskutovat v odborné literatuře, v následujících dekadách se problém dále vyostřoval.

Pojistitelé se z tohoto hlediska nejvíce obávají tzv. „neznámých neznámostí“, které se v minulosti zatím nevyskytly a tedy nemají ani žádné historické pravdě-

² Otázka v tomto kontextu zní, zdali v sobě má pravidelně se opakující předem známá katastrofa stále prvek nahodilosti. Jako typický příklad je vhodné uvést každoroční podzimní sezónu hurikánů procházející přes oblast karibských ostrovů až na území Spojených států amerických.

podobnosti. Idiom se v odborné komunitě začal používat po teroristickém útoku na Twin Towers v roce 2001, kdy důsledky historicky pojistitelných nebezpečí požáru a výbuchu byly iniciovány příčinou, která se později stala většinou součástí výluk z pojištění.

Empiričtí ekonomové v této souvislosti navíc upozorňují na aspekt praktické nepredikovatelnosti událostí tohoto druhu, pro něž se vžil talebovský výraz „černá labuť“; tyto katastrofické události s prakticky nelze zabudovat do matematických modelů, chyby modelů málo pravděpodobných jevů narůstají, tedy jinými slovy čím vzácnější je určitá katastrofická událost, tím je menší šance zahrnout ji do jakékoliv smysluplné predikce (Taleb, 2014).

Téměř geometricky rostoucí finanční rozsah důsledků katastrof v naší vyspělé, ale o to více zranitelné civilizaci, vytváří a vyostřuje rozpor v možnosti finančního řešení těchto událostí komerčním pojištěním. Pro odvětví z toho plyne imperativ důkladně analyzovat a zvažovat nabídku konkrétních pojistitelných rizik a rozsah jejich finančního krytí, v této situaci zřejmě nemají pojistitelé jinou cestu, než upravovat limity pojistitelnosti, především deklarovat výluky z pojištění a horní hranice pojistných plnění.

Klienti pojišťoven ovšem výluky a limity spíše považují za nepřátelské, situaci dále komplikuje fakt, že produkty pojišťoven obecně patří spíše mezi ty, které pro klienty nejsou právě nejsrozumitelnější. Pojistný trh je pak v odborné literatuře uváděn jako příklad tržního segmentu, který v tomto ohledu funguje problematicky. Přiměřená míra zjednodušování produktů je ovšem v případech škodových produktů kryjících důsledky katastrofických rizik problém.

2 SPECIFIKA ODVĚTVÍ POJIŠŤOVNICTVÍ V RÁMCI PROVOZOVÁNÍ OBNOVÝCH POJIŠTĚNÍ

Podstatně menší prostor pro demonstraci nahodilosti představuje oblast životního pojištění, kalkulační modely se opírají o stabilní modely „gaussovského“ pravděpodobnostního rozdělení. Produkty kromě svého prvoplánového poslání řešit životní rizika, fungují také druhoplánově jako investiční instrument. S ohledem na délku trvání životních pojistek je subtilní otázkou dosahování výnosů z dočasně volných prostředků klientů prostřednictvím finančních trhů. Pro současnou situaci na finančních trzích je charakteristická nízká výnosnost konzerva-

tivních instrumentů, do kterých by měly pojišťovny v zájmu bezpečnosti úložek pro klienty, kteří jsou skutečnými vlastníky těchto pasiv, investovat. Aktuálně nejednoduchou situací plynoucí ze stavu finančních trhů dále komplikují např. požadavky klimatických aktivistů vytvářející tlak na investování dočasně volných prostředků klientů do „zelených“ investic včetně ukončení pojišťování podniků pracujících s fosilními palivy.

Obecně obnosová životní pojištění představují stabilizační prvek v ekonomice komerčních pojišťoven, v tomto segmentu je významně omezena možnost výskytu katastrofické realizace. Z hlediska dosti těsného spojení problematiky s finančními trhy se jako velmi pozitivní jeví skutečnost, že v odvětví se prakticky nevytváří systemické riziko, bezprostředně přenositelné do reálné ekonomiky. Pojišťovny, jak se opakovaně potvrzuje, mají na typické krizové spouštěče typu runu na finanční instituce a následné potenciální rychlé ruinování z podstaty svého fungování poměrně vysokou rezistenci. Pojišťovnictví v tomto ohledu působí i proticyklicky svou schopností určité absorpce krátkodobých šoků ve finančních systémech, z historie není známa žádná významná krize, která by byla spuštěna defaultem pojišťovny nebo zajišťovny.

3 DALŠÍ VLIVY PLYNOUCÍ ZE ZMĚN EKONOMICKÉHO PROSTŘEDÍ

V souvislosti s reminiscencemi na poslední finanční a ekonomickou krizi a ve snaze snížit volatilitu ekonomických cyklů se v pokrizových letech plynule zvyšují regulatorní požadavky v celém finančním sektoru. Jednak na vyšší finanční stabilitu, jednak v rámci ochrany spotřebitelů na produktovou transparentci a obecnou informační povinnost. Tyto přístupy prosazují regulátoři „harmonizovaně“ napříč celým finančním sektorem, včetně pojišťovnictví.

I do velmi senzitivní problematiky limitů pojistitelnosti v současné době silně zasahuje státní regulace ve jménu zabezpečení vyšší stability finančních trhů a zajištění klientské bezpečnosti. Mechanické uplatňování ze stejného principu vycházejících regulatorních opatření napříč trhem je pro odvětví pojišťovnictví obzvláště nekomfortní - ignoruje totiž dosavadní historií ověřenou skutečnost, že toto odvětví, ač jeho ekonomika je těsně spjata s fenoménem nahodilosti (Berliner, 1982), jednoznačně patří k nejstabilnějším finančním odvětvím.

Výše uvedené, z metodologického hlediska diskutabilní přístupy regulátorů, jsou v rámci EU pro odvětví pojišťovnictví zakotveny v regulačním projektu Solvency II. Na území EU je pro komerční pojišťovny povinná implementace od poloviny poslední dekády. Hned jeho první pilíř, představující kapitálový požadavek na pojišťovnu ve vztahu k přijímanému riziku, je v rozporu s obecně platným axiomem o nepředvídatelnosti externího světa a o nemožnosti učinit předmětem vědeckého zkoumání budoucnost, když jako předmět ještě neexistuje. Tento kvalitativní rozpor není matematika schopna vyřešit, čímž je zpochybněna modelová konstrukce kapitálového požadavku. Odpověď zastánců projektu zní: při kvantifikování budoucího možného maximálního dopadu do pojištění přijímaného rizika potenciálního klienta se lze opřít o expertní stanovisko a na jeho základě rozhodnout o přijetí či nepřijetí do pojištění. Náš názor je, že ani tím nejlepším expertem vypracované stanovisko nemůže neřešitelný metodologický rozpor predikce překonat.

Ve třetím pilíři jsou deklarovány podle našeho názoru nadměrné a z hlediska efektivity sporné požadavky na pojišťovny v rámci „mantry“ ochrany spotřebitelů ohledně produktové transparency a obecné informační povinnosti.

Virtualita, iracionálnost a komplexita, jako vlastnosti současného finančního světa, si nerozumí se složitou regulací. Svědčí jim maximální jednoduchost, v moderním světě se ovšem právě jednoduchost obecně prosazuje velmi obtížně a v neztenčené míře to platí i pro finanční trhy.

4 MOŽNÉ AKTUÁLNÍ PŘÍSTUPY K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ LIMITŮ POJISTITELNOSTI

Z dosud řečeného plyne, že komerční pojišťovnictví má zásadní problém s empatií katastrofálních škod enormních finančních rozměrů, které jsou vědeckými přístupy neuchopitelné. Pro pojišťovny, jakožto instituce s negativním vztahem k fenoménu volatility, znamená katastrofa potenciální ztrátu, jejíž možnou výši nelze z historických dat odvodit. Není tudíž ani řešitelné exaktní stanovení ekvivalentní ceny za pojistnou službu zahrnující krytí katastrofálního rizika. Finanční krytí důsledků katastrofických událostí jednoznačně vynucuje při konstrukci škodových produktů stanovení limitů pojistitelnosti. Odvětví komerčního pojišťovnictví včetně zajištění má v tomto ohledu bariéru v nutném respektování principu ekvivalence při stanovování pojistného. Trend enormního růstu finančních

ztrát při katastrofických událostech začíná narážet na bariéru komerčního způsobu provozování pojištění. Možný rozměr negativní synergie živelních škod na stále rostoucích majetkových hodnotách s křehkostí technologického pokroku v této dekádě demonstrovala v minulé dekádě katastrofa ve Fukušimě, kde došlo ke kombinaci tsunami s jadernou událostí v technologicky jedné z nejvyspělejších zemí světa.

Nutnost snižovat náklady a využívat moderní digitální technologie při současném vylepšení etického image odvětví dochází k revitalizaci myšlenky vzájemnostního pojištění peer to peer, účinnost produktů těchto pojišťoven vůči katastrofálnímu riziku je ovšem problematická, z hlediska diskuse o limitech pojistitelnosti se jeví jako irrelevantní.

Strategie komerčních pojišťoven při vyrovnávání se s negativními dopady nadměrné volatility škodního průběhu v neživotním produktovém segmentu byla historicky v zásadě dvojího druhu: buď se ve své nabídce specializovat na pojistné krytí důvěrněji prozkoumanými a z hlediska volatility více homogenními, z historie známe specializaci pojišťoven na pojištění krupobitní, požární, atd., anebo volit strategii vzájemně se vyrovnávajících pojistně-technických rizik v univerzální nabídce produktů.

Dilema, které se v posledních vývojových etapách klonilo spíše na stranu kompozitních komerčních pojišťoven, se v současné době aktuálně vrací. Děje se tak v souvislosti se závažnou otázkou: má se komerční pojišťovnictví držet svého „core byznysu“ a snažit se o optimální míru finanční eliminaci dopadů i historicky pojistitelných i katastrofálních důsledků nahodilosti, anebo přijímat „nové výzvy“ a pomoci řešit i finanční důsledky zatím většinou nepojistitelných katastrofických hrozeb typu škod na životním prostředí či kyber nebezpečí, atd., se všemi důsledky pro stanovování správné výše pojistného u pojistného produktu, jehož budoucí škodní průběh bude pole předpokladů co nejvíce homogenizovaný, tedy co nejméně volatilní.

Vývoj komerčního pojišťovnictví bude v blízké budoucnosti ovlivněn uplatňováním nových přístupů a technologií nejen v souvislosti s krytými riziky v rámci pojistných produktů, ale také v procesech spojených s provozem pojištění. Již v současné době lze vidět snahy u využití umělé inteligence v jednotlivých fázích pojistného procesu (při sjednávání pojistných smluv, v rámci ohodnocování rizik, segmentaci klientů a stanovení velikosti pojistného, v souvislosti se správou

pojistných smluv, při likvidaci pojistných událostí), uplatňování specifických Insurtech platformem.

5 PŘÍKLAD NABÍDKY PRODUKTU, ROZŠIŘUJÍCÍHO TRADIČNÍ ROZMĚR POJISTITELNOSTI

Jeden z alternativních konstruktivních přístupů k problému akceptování odvětvím pojišťovnictví nových výzev pro současný pojistný byznys při současném anticipování požadavku na podrobnou znalost nového rizika je v tomto ohledu aktivita některých komerčních pojišťoven v oblasti pojišťování komerčních vesmírných projektů označovaných v literatuře jako NewSpace.

Aktivita jednotlivých společností v rámci projektu NewSpace jsou velmi rozličné. Předně se historicky jedná o vypouštění satelitů na oběžnou dráhu Země. Tyto satelity mohou sloužit k různým účelům počínaje astronomickým pozorováním, experimentům s živými organismy či navigačním systémům; neopomenutelná je i vojenská oblast užití satelitů³. Ze zmíněného vyplývá, že důležitost vynesení satelitů na zemský orbit je natolik velká, že tyto aktivity budou pokračovat ve stejném, ne-li větším měřítku, než doposud.

Další ambice projektů NewSpace spočívá ve vybudování jakési vesmírné infrastruktury, která by měla posloužit k dokování či doplňování paliva těm prostředkům, které mají za cíl doletět do vzdálenějších míst. Toto zařízení tak poslouží jako most k překlenutí - pro mimo jiné - v současné chvíli nepřekonatelného problému s nedostatkem paliva v poměru k hmotnosti uvažovaného prostředku.

Je evidentní, kam se nejdůležitější představy projektu NewSpace ubírají... Kolonizace Marsu a příprava alternativy pro lidské pokolení, které si dříve nebo později zcela jistě vyčerpá potenciál k životu na Zemi v důsledku svého konzum-

³ Do charakteristiky NewSpace spadají aktivity soukromého charakteru. Komerční entity však dokázaly natolik optimalizovat náklady při vývoji zařízení sloužících k vynesení určeného předmětu mimo Zemi, že tím v mnohých ohledech nastavily nepřekonatelný benchmark pro společnosti pod diktátem vlád v jednotlivých zemích. V daném ohledu pak mezi veřejnou a soukromou oblastí dochází k obchodním dohodám a aliancím a tím se čistý charakter NewSpace stírá. Jako nejkřiklavější příklad ze současné doby slouží využití společnosti SpaceX ze strany NASA k tomu, aby s pomocí svých znovupoužitelných raket vynesla mimo Zemi komponenty v rámci vesmírného programu Artemis. Ve světle výše uvedeného je proto zohlednění vojenských účelů relevantní (A World Risk Forum, 2018).

ního života, se tak jeví jako „second best“. K tomu však vede ještě poměrně dlouhá a trnitá cesta, protože lidstvo stále ještě naráží na limity svého technologického pokroku, detailních znalostí o principech vesmíru či o planetě Mars a co hlavně – na lidský faktor⁴. Do té doby je reálné a v rámci několika let pravděpodobné, že se jakýmsi luxusním dovolenkovým standardem stanou cesty kolem Země s případným bonusem v podobě beztlížně strávených chvil na orbitální stanici.

Co se týče pojištění satelitů, specializované pojišťovny mají v tomto ohledu značnou praxi. V současné době je do krytí pojištění satelitů zahrnována totální škoda ztrátou družice, sjednat lze i pojištění odpovědnosti za škodu, většinou pro fázi vypouštění, eventuálně pro operace na oběžné dráze. Je zřejmé, že v rámci takto pojatého pojistného krytí může vzniknout škoda velkého rozsahu, dotčené pojišťovny si musejí počínat obezřetně i z toho důvodu, že z celkového počtu cca tři tisíce satelitů je pojištěna necelá jedna desetina a jen asi polovina nových startů, v pojištěném souboru je tudíž sníženo fungování zákona velkých čísel. I v této oblasti situaci komplikují některá ekologická hlediska: Roste znepokojení aktivistů nad množstvím trosků na oběžné dráze a je vytvářen analogický argumentační tlak na pojišťovny jako v případě pojišťování uhelných elektráren, tedy nenabízet satelitním operátorům, protože nezajišťují způsob, jak bezpečně zlikvidovat satelity na konci jejich fungování (Wave, Davis, Cox, Hoffer, 2019).

U dalších uvažovaných projektů v rámci NewSpace lze mezi současnými specializovanými pojišťovnami zaznamenat váhající tendence, jak dále postupovat. Oblast je to jistě atraktivní, navíc v kontextu posunu lidstva k alternativním zítřkům mohou tyto subjekty hrát velmi důležitou roli, neboť mohou velkou mírou napomoci tím, že si na svůj vrub vezmou přenos rizika (či alespoň do určité míry, neboť zde je už nutné diskutovat limity pojistitelnosti). Z pozitivního reputačního hlediska tak mohou pojišťovny teoreticky vytěžit daleko více, než kdyby se rozhodovaly jen na základě jednoho úhlu pohledu – tedy toho ziskového, neboť

⁴ Adaptace lidského druhu na život mimo Zemi je velkou otázkou, neboť je jasné, že člověk k životu potřebuje z dlouhodobého hlediska ještě gravitaci, která je esenciální pro správnou funkci orgánů, anebo pro vývoj lidského plodu. Do současné chvíle navíc nebylo prozkoumáno, zdali by byla reprodukce lidí ve vesmíru vůbec možná. Dalším důležitým aspektem je volná radioaktivita, která může napáchat na lidském zdraví nevratné změny. I kdyby se tyto okolnosti daly technickým způsobem vyřešit, stále zde vyvstává otázka psychiky a schopnosti člověka zvyknout si na nové a zcela odlišné prostředí, které by po poměrně dlouhou dobu bylo pouze interiérové.

v očích mnoha subjektů se z dané pojišťovny či konsorcia pojišťoven může stát důležitý článek pro budoucnost lidstva.

Vážnost této problematice dodal fakt, že do iniciativy News Space se zapojila i jedna z nejstarších institucí pojistného trhu, historicky se prezentující jako konzervativní, v poslední době se však dynamicky proměňující – společnosti Lloyds. Ze zveřejněného poměrně velmi podrobného dokumentu, vypracovaného společně se specializovanou na problémy pojišťovnictví konzultační společností London Economics, je dobře patrná relativně vysoká míra znalostí o dosavadním stavu a vývoji produktu a také zájem o tento segment pojišťovacího byznysu (Lloyds, 2019).

ZÁVĚR

Komerční pojišťovnictví má zásadní problém s empatií katastrofálních škod enormních finančních rozměrů, které jsou vědeckými přístupy neuchopitelné, do své odvětvové ekonomiky. Pro komerční pojišťovny, provozující zejména škodová pojištění, jakožto instituce s negativním vztahem k fenoménu volatility, znamená katastrofa potenciální ztrátu, jejíž možnou výši je z historických dat odvodit, obtížné je i exaktní stanovení ekvivalentní ceny za pojistnou službu zahrnující krytí katastrofálního rizika. Finanční krytí důsledků katastrofických událostí jednoznačně spadá do diskuse o stanovení limitů pojistitelnosti, odvětví komerčního pojišťovnictví včetně zajištění má v tomto ohledu bariéru v nutném respektování principu ekvivalence při stanovování pojistného. Řešením je v tomto ohledu asi i nadále uplatňovat nástroje snižující dopady volatility potenciálního škodního průběhu, zejména limity pojistného plnění a vyluky z pojištění. Při rozšiřování limitů pojistitelnosti o dosud nepojistitelné segmenty je ze strany komerčních pojistitelů nezbytná obezřetnost a nutnost získat poznatky pro snížení dopadů volatilního chování škodního průběhu u nově nabízených škodových produktů.

Výzvou pro komerční pojišťovnictví je řešení důsledků nových typů rizik, která jsou spojena s technickým a technologickým pokrokem. Příkladem těchto rizik jsou rizika spojená s projekty NewSpace. Pojištění NewSpace je spojeno s nestandardními riziky (i v souvislosti s možnostmi využíváním příslušných technologií) a tím nestandardní konstrukcí pojistných produktů a s tím spojené ocenění rizik a nastavení ceny pojištění. Dá se předpokládat, že těmito velmi specifickými pojistnými produkty se budou zabývat specializovaní pojistitelé.

ZDROJE

- A WORLD SPACE RISK FORUM (2018). Newsletter The Compilation Issue [cit. 2021-01-10]. Dostupné na <https://www.worldspaceriskforum.com/contents/blog_post/document/newsletters-12.pdf>
- BERLINER, B. (1982). *Limits of Insurability od Risks*, Prentice Hall International. Inc., ISBN 0-13-536787-1.
- KAHNEMAN, D., TVERSKY, A. (1979). *Prospekt Theory: An Analysis of Decision Under Risk*. *Econometrica* 47(2), str. 263 – 291.
- Lloyds (2019). *NewSpace Bringing the new frontier closer to home*. Emerging Risk Report 2019, Understanding Risk [cit. 2021-03-10]. Dostupné na <<https://assets.lloyds.com/assets/pdf-newspace-new-space/1/pdf-newspace-New-Space.pdf>>
- ROTHSCHILD, M., STIGLITZ, J. (1976). *Equilibrium in Competitive Markets: An Essay on the Economics of Imperfekt Information*. *Quarterly Journal of Economics*.
- SINN, H., W. (1989). *Economic Decisions under Uncertainty*. Heidelberg, Physica Verlag, 1989, ISBN 7120/7130-543210.
- TALEB, N., N. (2014). *Antifragilita*. Paseka, Praha – Litomyšl, ISBN 978-80-7432-498-7.
- WAVE, David, DAVIS, Lee, COX, Emma, HOFFER, David(2019). *Space*. Atrium. Lloyds Underwrittes [cit. 2021-02-16]. Dostupné na < <https://www.atrium-uw.com/underwriting/space/>>

Ing. Petra Tisová

Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví,
Katedra bankovníctví a pojišťovnictví
Email: petra.tisova@vse.cz

prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc.

Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví,
Katedra bankovníctví a pojišťovnictví
Email: duchack@vse.cz